

Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyj

doi:10.15421/nvlvet7622

ISSN 2519–2701 print

ISSN 2518–1327 online

<http://nvlvet.com.ua/>

УДК 338.43:636.4 (477.83)

Стан та основні тенденції розподільчої політики підприємств з виробництва свинини у Львівській області

В.А. Чемерис, В.І. Душка, В.Л. Максим

chemerus64@gmail.com, dushka.vitaliy@gmail.com, volodiamaxym88@gmail.com

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького,
вул. Пекарська, 50, м. Львів, 79010, Україна

Однією з ключових складових процесу відтворення є розподіл виробленої продукції. Формування ефективної розподільчої політики для підприємств галузі свинарства є складним завданням, яке повинно враховувати значну кількість чинників внутрішнього та зовнішнього середовища. Ринок свинини Львівщини характеризується високим ступенем концентрації. Розподільча політика підприємств, які вирощують, свиней формується в основному без посередників, що є характерним для галузі. Понад 11,1 тис. тонн свинини у 2015 р. перероблено підприємствами області на власних виробничих потужностях. Основними розподільчими каналами збуту свиней є м'ясопереробні підприємства Львівщини, а також сусідніх областей, інші підприємства галузі та господарства населення. Менш розвиненими каналами реалізації є продаж продукції у власних торгових пунктах. Реалізація свиней сільськогосподарськими підприємствами Львівщини за 2012–2016 рр. характеризується зростаючою динамікою. У структурі обсягів реалізації свиней підприємствами області за основними каналами розподілу переважає тенденція до зростання частки, яка припадає на м'ясопереробні підприємства. Середньорічний темп зростання за цим каналом перевищив 4%. Динаміка зміни ціни реалізації свиней за каналами продажу є одним із основних чинників, який формує політику розподілу підприємств галузі. За досліджуваній період закупівельні ціни на свиней зросли в середньому на третину. Важливим завданнями для підприємств, які вирощують свиней, є диверсифікація продажу за різними каналами збуту шляхом співпраці з декількома м'ясопереробними підприємствами, з метою мінімізації ризиків продажу, а також розвиток власних торгових пунктів з продажу живих свиней на забій та поросят для відгодівлі селянським господарствам на місцевих ринках. Крупним виробникам свинини економічно доцільно застосовувати розподільчі стратегії, які базуються на співпраці з максимальною кількістю господарюючих суб'єктів за кожним напрямом продажу з метою зменшення розподільчих ризиків на основі розширення потенційних ринків збуту.

Ключові слова: розподіл, реалізація, свинина, підприємство, ціна.

Состояние и основные тенденции распределительной политики предприятий по производству свинины в Львовской области

В.А. Чемерис, В.И. Душка, В.Л. Максим

chemerus64@gmail.com, dushka.vitaliy@gmail.com, volodiamaxym88@gmail.com

Львовский национальный университет ветеринарной медицины и биотехнологий имени С.З. Гжицкого,
ул. Пекарская, 50, г. Львов, 79010, Украина

Одной из ключевых составляющих процесса воспроизводства является распределение продукции. Формирование эффективной распределительной политики для предприятий отрасли свиноводства является сложной задачей, которая должна учитывать значительное количество факторов внутренней и внешней среды. Рынок свинины Львовской области характеризуется высокой степенью концентрации. Распределительная политика предприятий, выращивающих свиней, формируется в основном без посредников, что характерно для отрасли. Более 11,1 тыс. тонн свинины в 2015 г. переработано предприятиями области на собственных производственных мощностях. Основными распределительными каналами сбыта свиней являются мясоперерабатывающие предприятия области, другие предприятия отрасли и хозяйства население.

Citation:

Chemerus, V., Dushka, V., Maksym, V. (2017). Consisting and basic tendencies of distributive policy of pork production enterprises in Lviv area. *Scientific Messenger LNUVMBT named after S.Z. Gzhytskyj*, 19(76), 112–117.

ния. Менее развитыми каналами реализации является продажа продукции в собственных торговых точках. Реализация свиней сельскохозяйственными предприятиями области за 2012–2016 гг. характеризуется растущей динамикой. В структуре объемов реализации свиней предприятиями области по основным каналам распределения преобладает тенденция к росту доли, приходящейся на мясоперерабатывающие предприятия. Среднегодовой темп роста по этому каналу превысил 4%. Динамика изменения цены реализации свиней по каналам продаж является одним из основных факторов, который формирует политику распределения предприятий отрасли. За исследуемый период закупочные цены на свиней выросли в среднем на треть. Важными задачами для предприятий, которые выращивают свиней, является диверсификация продаж по различным каналам сбыта путем сотрудничества с несколькими мясоперерабатывающими предприятиями, с целью минимизации рисков продажи, а также развитие собственных торговых точек по продаже живых свиней на убой и поросят для откорма крестьянским хозяйствам на местных рынках. Крупным производителям свинины экономически целесообразно применять распределительные стратегии, основанные на сотрудничестве с максимальным количеством хозяйствующих субъектов по каждому направлению продаж с целью уменьшения распределительных рисков на основе расширения потенциальных рынков сбыта.

Ключевые слова: распределение, реализация, свинина, предприятие, цена.

Consisting and basic tendencies of distributive policy of pork production enterprises in Lviv area

V. Chemerus, V. Dushka, V. Maksym

chemerus64@gmail.com, dushka.vitaliy@gmail.com, volodiamaxym88@gmail.com

Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyi,
Pekarska Str., 50, Lviv, 79010, Ukraine

One of key constituents of process of recreation there is distributing of products. Forming of effective distributive policy for the pig breeding industry enterprises is a difficult task which must take into account a lot of factors from internal and external environment. The market of pork in Lviv Area is characterized by the high degree of concentration. Distributive policy of enterprises, which grow hogs formed mainly without mediators which are characteristic trait for industry. Over 11,1 ths. tons of pork in 2015 are processing in own production capacities of the regional enterprises. The basic distributive channel of pig sales are meat processing enterprises from Lviv Area and nearby areas, other firms of industry and households. The less developed channel of realization is a sale of products in own sale points chain.

Sales of pigs from agricultural enterprises in Lviv Area during 2012–2016 are characterized by a growing dynamics. In the structure of bulk of pig sales over the main channels of distribution prevails a tendency to growth sales from regional producers on meat processing enterprises. The average annual rate of sales growth on this channel exceeded 4%. A dynamics change in cost of sales over main channel is one of basic factors, which forms the distribution policy of industrial hog production enterprises. During research period purchase prices on hogs grow up on the average on the third. Important tasks for enterprises, which grow pigs, there is diversification of sale thorough different channels of sale by a collaboration with a few meat processing enterprises, with the purpose of minimization of commercial risks and also the development of own sale points chain and sales of living pigs for a slaughterers and pig lings for rural area households in local markets. It is economic validity decision to apply distributive strategies which are based on a collaboration with the maximal quantity of being in charge agents after every direction of sale the large producers of pork, with the purpose of diminishing of distributive risks on the basis of expansion the potential sale markets.

Key words: distributing, realization, pork, enterprise, price.

Вступ

Формування ефективної розподільчої політики аграрних підприємств належить до одних із найбільш значущих проблемних та дискусійних питань в галузі сільського господарства України. Значна частина підприємств з виробництва свинини не реалізує свого виробничого та економічного потенціалу через неефективно побудовану систему розподілу продукції. Оптимізація розподільчої політики є вагомим чинником зростання економічної ефективності сільськогосподарських підприємств, зокрема і тих, які спеціалізуються на розведенні та вирощуванні свиней. Відповідно дослідження основних каналів реалізації продукції підприємств галузі свинарства Львівщини є актуальним завданням – для визначення оптимальних варіантів удосконалення розподільчої політики.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження проблем збуту продукції сільськогосподарських підприємств висвітлені у працях Брезівського П.С., Ільчука М.М., Кубрак Н.Р., Лупенка Ю.О., Мельничу-

ка О.І., Месель-Веселяка В.Я., Саблука П.Т., Соловйової О.М., Янишина Я.С. та інших вчених економістів. Проте залишається недостатньо дослідженою розподільча політика підприємств галузі свинарства, зокрема у Львівській області, що і визначає актуальність наукової публікації.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є аналіз стану та виявлення основних тенденцій у розподільчій політиці підприємств з виробництва свинини у Львівській області. Досягнення мети дослідження ґрунтується на реалізації поставлених завдань: аналізу основних каналів реалізації продукції для підприємств галузі свинарства у Львівській області; визначення динаміки обсягів продажу, структури та ціни за кожним із досліджених каналів системи розподілу.

Матеріал і методи дослідження

Дослідження стану та тенденцій у розподільчій політиці підприємств з виробництва свинини у Львів-

ській області проводилися на основі статистичного, дедуктивного, монографічного та розрахунково-конструктивного методів. Матеріалами досліджень стали дані Державної служби статистики України, публікації вітчизняних вчених економістів, а також власні спостереження.

Результати та їх обговорення

Львівська область посідає шосте місце в Україні за обсягом виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах. Загалом в області налічується понад 120 підприємств галузі свинарства. У половини підприємств чисельність свиней, які утримуються, не перевищує 100 голів. Всього у 10 свинофермах області поголів'я на початок 2016 р. перевищувало 2 тис. Ринок свинини Львівщини характеризується високим ступенем концентрації. Аналогічна ситуація склалася у більшості областей держави, де функціонують один-два крупних свинокомплекси, які формують до 60–70% пропозиції живих свиней на місцевих ринках. Найбільшими підприємствами, які вирощують свиней у регіоні є ТОВ «Галичина-Захід» та ТОВ «Барком». Чисельність свиноматок у них перевищує 5 тис. голів. За даним показником вони входять до десятки провідних підприємств галузі свинарства України. Проте між ними є суттєва відмінність, яка полягає у принципах формування політики та стратегії розподілу виробленої продукції. Так, ТОВ «Барком», яке обрало горизонтальний тип диверсифікованого розвитку, проводить забій та переробку вирощених свиней на власних цехах. Одержана продукція формує сировинну базу для виробництва м'ясних товарів кінцевого

споживання, з якими підприємство виходить на ринок. ТОВ «Галичина-Захід» займається розведенням, дорощуванням та відгодівлею свиней, яких продає м'ясопереробним підприємствам регіону, а також реалізує поросят іншим суб'єктам господарювання галузі для спеціалізованої відгодівлі.

Сільськогосподарська продукція переважно є об'єктом переробки для виготовлення продовольчих товарів, тому від її неперервного постачання залежить забезпечення населення продуктами харчування належної якості, у потрібній кількості за доступною ціною. Специфіка збутової політики сільськогосподарських підприємств полягає в тому, що різна їх продукція потребує різних способів реалізації для найкращого задоволення потреб споживачів (Kubrak et al., 2014).

Ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств неможливе без реалізації виробленої ними продукції. Збутову діяльність сільськогосподарських підприємств потрібно розглядати як економічну систему, ефективність якої залежить від характеру взаємодії з діловими партнерами, конкурентами, посередниками та органами державного управління (Melnychuk and Dolynska, 2014).

Розподільча політика підприємств, які вирощують свиней, формується в основному за принципом продажу через канал нульового рівня або без посередників, що є характерним через специфіку галузі. Варто зазначити, що підприємства з вирощування свиней виходять на ринок з «живим товаром», реалізація якого через посередників є витратною та економічно не доцільною. Основні канали реалізації свинини для підприємств Львівщини наведені на рис. 1.

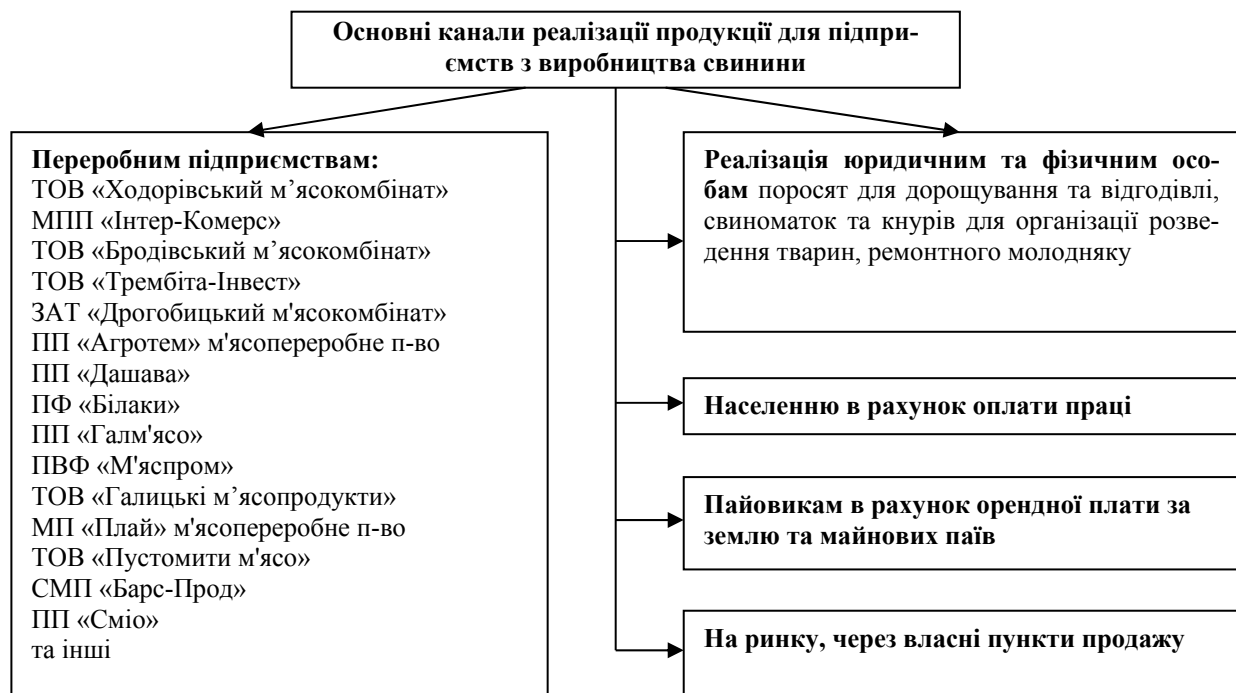

Рис. 1. Основні канали реалізації продукції для підприємств галузі свинарства у Львівській області*

*Джерело: власні дослідження

Понад 11,1 тис. тонн живої маси свиней у 2015 р. перероблено підприємствами області на власних виробничих потужностях. Однак основну масу вирощених свиней реалізують на м'ясопереробні підприємства Львівщини, яких у 2016 р. нараховувалося понад тридцять. Крупні виробники свинини виходять також на ринки сусідніх областей. Другим за вагомістю каналом розподілу є продаж юридичним та фізичним особам поросят для дорощування та відгодівлі, свиноматок та кнурів для організації розведення тварин, ремонтного молодняку. Додаткові канали реалізації формуються на основі продаж свиней населенню в рахунок оплати праці, пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнових паїв, продаж на ринку, через власні торгові пункти. Реалізація свиней у живій масі сільськогосподарськими підприємствами Львівщини за 2012–2016 рр. характеризується зростаючою динамікою (рис. 2).

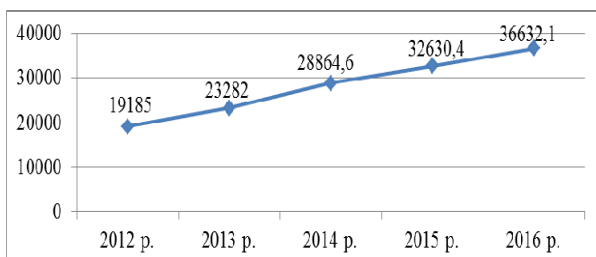

Рис. 2. Реалізація свиней у живій масі підприємствами Львівської області, 2012–2016 рр., тис. т.*

*Джерело: складено на основі (Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy)

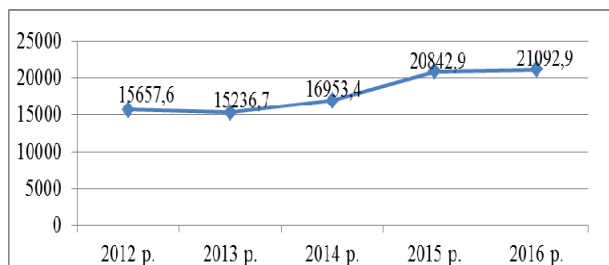

Рис. 3. Середня ціна реалізації 1 т живої маси свиней підприємствами Львівської області, 2012–2016 рр., грн.*

*Джерело: складено на основі (Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy)

За досліджуваний період підприємства області збільшили обсяги реалізації свиней у живій масі на 91%. Зростання обсягів продажу зумовлені зростанням обсягів вирощування свиней підприємствами галузі за аналогічний період більш ніж у два рази.

У 2012 р., до падіння курсу національної валюти, реалізаційні ціни на свиней у живій масі перебували на рівні 15,5 тис. грн. за тонну, або понад 1900 дол. США в перерахунку на тодішній курс валюти. Ціна на свинину в Україні та Львівській області, зокрема, була однією з найвищих у Європі, що зумовлювало сприятливі ринкові умови для зростання імпорту свинини. Однак з середини 2014 року відбувається поступове зниження курсу гривні, яке спричинило зростання цін на продовольчу сировину. На початку 2016 р. закупівельні ціни на свиней у живій масі для м'ясопереробних підприємств перевищили 21 тис. грн/т, або близько 810 дол. США, що стало одним із найнижчих показників серед держав Європи. Зниження ціни у доларовому еквіваленті протягом 2013–2015 рр. спричинене зниженням попиту на свинину, що стало наслідком різкого падіння купівельної спроможності споживачів на внутрішньому ринку. У структурі обсягів реалізації свиней підприємствами області за основними каналами розподілу переважає тенденція до зростання частки, яка припадає на м'ясопереробні підприємства. Середньорічний темп зростання за цим каналом перевищив 4% (табл. 1).

Частка продажу свиней іншим господарюючим суб'єктам за досліджуваний період скоротилася на 7,9 п.п. Реалізація населенню та на ринках становила менше 1%, що є традиційним явищем для підприємств галузі. Через власні торгові пункти підприємства реалізують здебільшого поросят на відгодівлю для особистих селянських господарств. Продаж відбувається дрібними партіями – до 5 голів. Даний канал розподілу має перспективу до зростання, враховуючи те, що середні ціни реалізації свиней для селянських господарств на 10–15% вищі порівняно з продажем на м'ясопереробні підприємства, де партії в десятки та сотні раз більші (табл. 2). Також варто зазначити, що купівля поросят на місцевих ринках господарствами населення для відгодівлі є логістично ефективнішою для них.

Динаміка зміни ціни реалізації свиней за каналами продажу є одним із основних чинників, який формує політику розподілу підприємств галузі. Найвища ціна продажу живої маси свиней спостерігалася за двома каналами реалізації – через власні торгові пункти та іншим господарюючим суб'єктам. За 2015–2012 рр. закупівельні ціни на свиней першої та другої категорії зросли на третину, зокрема ріст цін у 2015 р. відносно до 2014 р. становив 21,8%. Другим важливим чинником формування політики розподілу для підприємств галузі свинарства є темпи зміни обсягів реалізації продукції за основними каналами (табл. 3).

Таблиця 1

Структура обсягу реалізації свиней підприємствами Львівської області за основними каналами розподілу, %*

Канали розподілу	Роки				Темпи росту, %	2015 +/- до 2014 р
	2012	2013	2014	2015		
Переробним підприємствам	71,4	70,7	75,6	83,6	4,27	+8,0
Населенню в рахунок оплати праці	0,1	0,1	0	0	0	0,0
На ринку, через власні магазини, ларки, палатки	1,7	1,0	0,8	0,7	-14,7	-0,1
Іншим господарюючим суб'єктам	26,8	28,2	23,6	15,7	-10,4	-7,9
Всього	100	100	100	100	X	0,0

*Джерело: складено на основі (Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy)

Таблиця 2

Середня ціна реалізації свиней підприємствами Львівської області за основними каналами розподілу, грн./т*

Канали розподілу	Роки				Темпи росту, %	2015 у % до 2014 р
	2012	2013	2014	2015		
Переробним підприємствам	15456,8	15021,4	16613,4	20243,9	7,7	121,8
Населенню в рахунок оплати праці	18368	21488,2	14691,5	18103,2	-0,4	123,2
Пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнових паїв	11900	0,0	19246,7	15620,0	7,8	81,1
На ринку, через власні магазини, ларки, палатки	14024,4	14213,6	17500,2	23030,9	16,1	131,6
Іншим господарюючим суб'єктам	16280,5	15797,7	18025,9	23935,7	11,8	132,7

*Джерело: складено на основі (Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy)

Таблиця 3

Обсяг реалізації свиней підприємствами Львівської області за основними каналами розподілу, тис. т*

Канали розподілу	Роки				Темпи росту, %	2015 у % до 2014 р
	2012	2013	2014	2015		
Переробним підприємствам	13702	16465	21809,0	27267,4	24,7	125,0
Населенню в рахунок оплати праці	25	17	8,0	6,3	-18,7	78,8
Пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнових паїв	1	0	0,6	0,1	-22,5	16,7
На ринку, через власні магазини, ларки, палатки	316	242	237,7	241,3	-5,9	101,5
Іншим господарюючим суб'єктам	5141	6558	6809,3	5115,3	-0,1	75,1

*Джерело: складено на основі (Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy)

За результатами дослідження встановлено, що реалізація свиней м'ясопереробним підприємствам області динамічно зростає. Середній темп росту даного сегменту ринку становив понад 24%. Загалом на даний напрям реалізації припадає основна частка реалізованої продукції, відповідно важливим завданням для підприємств, які вирощують свиней, є диверсифікація продажу за цим каналом з метою мінімізації ризиків продажу.

Функціонування підприємств у нестабільних умовах ринкової економіки вимагає своєчасної адаптації системи збуту до змін зовнішнього середовища. Проте цей процес супроводжується низкою проблем (Yanyshyn and Kashuba, 2013). Альтернативою для вирішення ситуації, що склалася, є об'єднання сільськогосподарських товаровиробників з метою спільних зусиль в напрямі отримання максимальних прибутків від реалізації виробленої продукції. Аграрії об'єднавшись, у процесі збуту їхньої продукції, вже забезпечують собі підвищення рівня отриманих прибутків (Solovyova, 2010).

Додатковим варіантом удосконалення розподільчої політики підприємства галузі свинарства є співпраця з декількома м'ясопереробними підприємствами, частка продажу на кожне з яких не повинна перевищувати 30%, а також розвиток власних торгових пунктів з продажу живих свиней на забій та поросят для відгодівлі селянським господарствам на місцевих ринках з певною періодичністю. Крупні свиноплекси застосовують розподільчі стратегії, які базуються на співпраці з максимальною кількістю господарюючих суб'єктів (покупців) за кожним напрямом продажу, з метою зменшення розподільчих ризиків на основі розширення потенційних ринків збуту.

Висновки

Ринок свинини Львівщини характеризується високим ступенем концентрації. Розподільча політика підприємств, які вирощують свиней, формується в основному за принципом прямого продажу, або без посередників, що є характерним через специфіку галузі. Понад 11,1 тис. тонн живої маси свиней у 2015 р. перероблено підприємствами області на власних виробничих потужностях. Проте понад 80% вирощених свиней реалізують на м'ясопереробні підприємства Львівщини, яких у 2016 р. нараховувалося понад тридцять. За досліджуваний період підприємства області збільшили обсяги реалізації свиней у живій масі на 91%, а закупівельні ціни на свиней першої та другої категорії зросли у середньому на третину. Важливим завданням для підприємств, які вирощують свиней, є диверсифікація продажу за усіма каналами розподілу з метою мінімізації ризиків продажу.

Перспективи подальших досліджень. Результати аналізу стану та основних тенденцій у розподільчій політиці підприємств з виробництва свинини Львівської області є вихідною базою для проведення подальших наукових досліджень щодо визначення основних шляхів удосконалення системи збуту продукції в підприємствах галузі.

Бібліографічні посилання

Kubrak, N.R. Rudik, O.O., Kosar, N.S. (2014). Perspektyvy rozvytku kanaliv rozpodilu silskogospodarskoyi produktsiyi Ukrainy. Naukovyi visnyk Lvivskogo natsionalnogo universytetu veterinarnoyi meditsyny ta biotekhnologiy im. Gzhytskogo. 16, 1(1), 285–291 (in Ukrainian).

- Melnychuk, O.I., Dolynska, O.O. (2014). Problemy zbutovoyi diyalnosti silskogospodarskyh pidpryemstv. Naukovi pratsi [Odeskoyi natsionalnoyi akademiyi harchovyh tehnologiy]. 46(1), 258–260 (in Ukrainian).
- Solovyova, O.M. (2010). Suchasni problemy tovaroruhu silskogospodarskoyi produktsiyi. Agrarniy visnyk Prychornomia. Ekonomichni nauky. 53, 300–303 (in Ukrainian).
- Realizatsiya produktsiyi silskogospodarskymy pidpriemstvamy: Statystychni byuleteni za 2012, 2013, 2014, 2015 rr. / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian).
- Yanyshyn, Y.S., Kashuba, Y.P. (2013). Udoshkonalennya organizatsiyi upravlinnya zbutom produktsiyi v agropidpriemstvi. Ekonomika APK. 9, 67–70 (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 10.03.2017